

Si det

Debattansvarlig

Hans Petter Sjøli

Debattredigerer

Knut Age Hansen

” Klimakampen har gått fra å være ledet av sinte raddiser i turklær, til å bli anført av teknologioptimister i Tigerdress. Klimakampen har blitt – i mang av et bedre ord – kul.

Paul Joakim Sandøy, prosjektleder i Civita. (Dagblad

Mer aktuell enn sin far

- Ikke bare Fridtjof Nansen, men også hans sønn Odd sto på barrikadene for menneskerettigheter og gjorde en enorm innsats for Europas flykninger.
- Sønnens historie er mer aktuell for vår tid enn farens.

Totalitære krefters forsøk på å tilrane seg makt er i høy grad et aktuelt problem. Det som skjedde i Regjeringskvartalet og på Utøya sommeren 2011, har lært oss som bor i Norge at demokratiet ikke kan tas for gitt. Den senere tids terror mot journalister og kunstnere er et direkte angrep ikke bare på demokratiet, men på en av dets sentrale pilarer: retten til å fremsette frie ytringer i et klima fritt for frykt og vold. I dag er hatkriminalitet og antisemitisme på fremmarsj i Europa.

Andsfriheten kan også svekkes av utviklingstendenser innen demokratiens selv. Vi har allerede sett eksempler på skjerpet overvåking, sensur og selvsensur.

Betydelig aktør i vår nære historie

Når navnet Nansen nevnes, tenker de fleste på Fridtjof Nansen, politiker, oppdager, diplomat og vitenskapsmann. Det er statusen av ham som dominerer Nansenparken på Fomøbu, mens sønnen Odd – som var hovedarkitekt for Fomøbu lufthavn og som tok over den humanitære arven fra sin far – kun har en av parkens tilfartsveier oppkalt etter seg. Odd Nansens datter Siri Jemtiland har trolig rett når hun kommenterer at «Ski og helter drar mer enn humanisme». Fridtjof Nansen har en enestående posisjon hos det norske folk, men også sønnen fortjener en fremtredende plass i vår kollektive hukommelse. Han bør ikke lenger stå i skyggen av sin far. Til det er hans humanitære innsats – og resultater – for omfattende og hans livshistorie for aktuell for vår tid.

Anne Ellingsen, antropolog og forfatter

FLYKTNINGER

Odd Nansen ruver som en betydelig aktør i vår nære historie. Han var motstandsmann under okkupasjonen, satt i tyske konsentrasjonsleire, og hjalp flykninger i stort omfang både før og etter krigen. Hans innsats for å hjelpe jøder på flukt fra Hitlers forfølgelser har gjort at han er blitt sammenlignet med svenske Raoul Wallenberg, som gjennom sitt arbeid i Budapest reddet mange tusen mennesker fra å bli deportert og trolig drept. Nansen var en dessuten en dyktig arkitekt og skrev flere bøker, og han tegnet glimrende karikaturer. At han kærtekte Grinis leirleder Julius Denzer var trolig medvirkende til at han ble sendt til Sachsenhausen.

Til sammen satt Odd Nansen tre og et halvt år i tyske konsentrasjonsleire. Det forhindret ikke at han etter krigen raskt ble ledende i det internasjonale arbeidet for å få Tyskland på fote igjen. For ham gjaldt det humanitære prinsipp; da spilte det ingen rolle at det nå var tyskere som trengte hjelp.

Navnet Nansen

Få var mer klar over kratten som lå i Fridtjof Nansens navn og ettermæle enn hans sønn Odd. At

MØTE MED KONGEN: FN proklamerte 1959/1960 som Verdens Flyktingår, og i hele verden pågikk åpningen av den store aksjonen for flyktinghjelp i NRK i oktober 1959. Fra venstre: Statsminister Einar Gerhardsen og kringkastingssjef Kaare Fostervoll.

det var en dødsynd å sole seg i farens berømmelse, var blitt prentet inn i ham fra barndommen, og sønnen kom flere ganger i klemme på grunn av sitt kjente etternavn. Det har ligget noe Janle-aktig over Fridtjof Nansens etterkommere helt frem til i dag. Man vil nødig bli oppfattet som storsnutet på grunn av sitt familiære opphav. Allikevel valgte Odd Nansen å kalle hjelpeorganisasjonen han grunnla i mellomkrigs-tiden, for nettopp Nansenhjelp. Valget var effektivt. Organisasjonen som videreførte farens arbeid, fikk stor oppmerksomhet, og den

opnådde å redde livet til et større antall jøder og andre forfulgte. Odd Nansen var humanisten som grep stafettstaven fra sin far og førte den videre hele sitt voksne liv.

Forsvarer av demokratiet

Odd Nansen forsvarte demokratiet og menneskerettighetene i samme ånd som sin far. Han viste tydelig sin opposisjon mot det totalitære og fikk føle det på kroppen – både på Grini og i Sachsenhausen. Nansen var en

av få intellektuelle i sin samtid som gjennomskuet hvordan nazismen så vel som kommunismen representerte det motsatte av selve kjernen i demokratiet – individuelle rettigheter. Han advarte høyt og klart om de uhyggelige konsekvensene slike totalitære ideologier får når de blir satt ut i livet.

764 norske jøder ble myrdet av tyske og norske nazister under okkupasjonen. Da Nansen og hans medarbeidere gikk inn for å demme opp for nazistenes forfølgelse av jødene, visste de ikke at Norge skulle få en så stygg

innsamlingsaksjoner til flykninger. Her et muntert møte med kong Olav for arkitekt Odd Nansen, kong Olav, formann i Flyktingrådet Sigurd Halvorsen og statsminister Einar Gerhardsen.

statistikk på dette området. De handlet ut ifra moralsk overbevisning og medmenneskelighet. Nansenhjelps frivillige så tegnene, og de følte at fortølgelsene var deres problem. Å redde jøder på flukt fra de tyske nazistene var noe av det minst populære man kunne gjøre i annen halvdel av 1930-tallet. Nansen skjøv det meste annet til side for å stille seg i spissen for nettopp slikt arbeid.

Maktesløshet

Odd Nansen virket på mange kontinenter. Han var stadig på

reiseferd, først som leder for Nansenhjelp, senere i andre organiserte former. Når han i et brev til sin venn Amulf Øverland i 1963 beskriver sitt liv som «meningsløst og forjaget», er det uttrykk for en følelse av maktesløshet overfor de enorme oppgavene han i årevis har vært konfrontert med.

Allikevel fikk Odd Nansen uttrettet svært mye, ikke minst på flyktinghjelpens område. Hans engasjement og virke avspeiler vår nære fortid. Samtidig har historien om hans livsgjerning ubehagelig stor aktualitet.